

دکتر سید احمد زرهانی

خطوط برجسته راهبرد دانشگاه مذاهب اسلام

رسالت دانشگاه، پرورش افراد عالم و معتقد به تقریب و صاحب نظر در امور دینی و فرهنگی اعم از شیعه و سنی و اتباع ایرانی و شهروندان دیگر کشورهای اسلامی است. یکی از مشکلات جهان اسلام، رواج برخی ناسازگاریها بین پیروان مذاهب اسلامی با همدیگر است. هرچند در اثر پدیده مبارک بیداری اسلامی، روند سازگاری و تفاهم بین مسلمانان سیر تکاملی دارد و هر روز از حجم سوءظن‌ها و اختلافها کاسته می‌شود، ولی باز هم یکی از دغدغه‌های مصلحان و متفکران مسلمان، خطر دامن زدن به تفرقه، ایجاد بدبینی در جوامع اسلامی، ترویج کشمکشهای مذهبی و قومی و آب ریختن به آسیاب استعمار و استکبار جهانی است. با ایجاد دارالتقریب در مصر در اواسط قرن بیستم و با تأسیس مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در جمهوری اسلامی ایران در اواخر همان قرن، فضای هم‌گرایی در جهان اسلام به روشنایی گرایش یافت و اندیشه‌وران مسلمان، فرصت بهتری برای گفتگو با همدیگر به دست آوردند. اکنون که آهنگ روح‌نواز بیداری اسلامی در پرتو تعمیق باورهای دینی در جای جای جهان اسلام به گوش دل می‌نشیند و هر روز از کرانه‌های دریای بصیرت و آگاهی امت اسلامی، اخبار تازه‌ای از خیزش مسلمانان منتشر می‌شود، جا دارد تا با نگاهی نو به راهبرد دانشگاه مذاهب اسلامی، پیرامون رسالت این نهاد علمی، تأملی و تفکری صورت پذیرد و خطوط برجسته این راهبرد ترسیم شود. در این واکاوی کوتاه به ذکر چند نکته بسنده می‌گردد.

۱) رسالت فرهنگی دانشگاه مذاهب اسلامی

رسالت فرهنگی دانشگاه مذاهب اسلامی در چهارچوب سیاست فرهنگی کشور، دارای مختصات فرهنگی همه دانشگاهها و مراکز آموزش عالی است. تنها یک وجه تمایز وجود دارد و آن هم تمرکز راهبرد «تقریب برای همه پیروان مذاهب اسلامی» است. در این دانشگاه، «تقریب» در کنار «تعلیم»، «تحقیق» و «تهذیب»، جایگاه برجسته‌ای دارد و هر دانشجویی که وارد آن می‌شود با فرهنگ تقریب آشنایی پیدا می‌کند. تقریب به معنای تمرکز بر مشترکات دینی، دامن نزدن به اختلافها و رعایت اصل تعاون و احترام متقابل برای حرکت به سمت امت واحده و احیای تمدن نوین اسلامی است.

تقریب نه به معنای اجتناب از بحث علمی پیرامون اختلافها و نه به معنای ادغام مذاهب در یکدیگر و نه در جهت اسلام بدون مذاهب است، بلکه اقدامی آگاهانه و براساس معرفت دینی و با اتکا به قرآن و سنت، برای تحکیم مبانی اخوت اسلامی و ایستادگی

در برابر استعمارگران و تفرقه‌آفرینان و زمینه‌سازی برای رفع کدورتها و بهبود مناسبات فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و علمی مسلمانان می‌باشد. نتیجه تقریب همان کاستن از سلطه اجانب بر جهان اسلام و تعریف و ترسیم یک قدرت جهانی براساس یکتاپرستی در برابر قدرتهای مادی و ظالمانه عصر کنونی است که ریشه در ماتریالیسم و سکولاریسم و جدایی دین از سیاست دارند و وحی و قدرت الهی را از مشیت انسان مسلوب می‌دانند و می‌خواهند با اندک سرمایه عقلانی، کاخ سعادت بشریت را برافرازند و هر روز در دریای اشتباههای فاحش خود غوطه‌ورتر می‌شوند و به جای آب، راه سراب را در پیش گرفته‌اند. تقریب کلید در آرامش در جهان اسلام و نردبانی برای ارتقای افکار عمومی و دستیابی به افقهای روشن برادری و برابری در سرزمینهای اسلامی است. تقریب تجلی اصل درخشان «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» و تبلور حکمت «یدالله مع الجماعة» و عامل پیوند دل‌های مسلمانان در عصر سلطه سرمایه‌داری است. اگر مسلمانان به این حکمت عملی، مجهز و ممهز شوند، بخش عظیمی از دیسیه‌های استعمار نو خنثی می‌گردد و جامعه اسلامی فرصت مناسبی برای احیای ارزشها و فرهنگ توحیدی به دست می‌آورد.

۲) رسالت پژوهشی دانشگاه مذاهب اسلامی

دانشگاه مذاهب اسلامی مثل همه دانشگاههای دینی، موظف به تولید علم و انجام پژوهشهای علمی اعم از کلامی، فقهی، تاریخی و قرآنی است و نقش مؤثری در پرورش شم تحقیق و قوه خلاقیت در دانشجویان، تألیف متون آموزشی و بهره‌وری از توان پژوهشی استادان و صاحب‌نظران دارد و از این بابت، باید مثل هر دانشگاه دیگری، چراغ پژوهش را روشن سازد و پرچم نوآوریهای علمی و اجتهادی را برافرازد. اما وجه تمایز این دانشگاه در حوزه پژوهش با سایر دانشگاههای مشابه، پابندی به استراتژی «آینده‌پژوهی در تحولات جهان اسلام و نظریه‌پردازی در تقریب بین پیروان مذاهب اسلامی» در امتداد اندیشه‌های مصلحان جهان اسلام، افکار روشن امام(ره) و تدابیر محکم مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی) است. آینده‌پژوهی در جهان اسلام و رصد کردن مسیر تحولات آن، از این جهت اهمیت دارد که اگر به درستی انجام پذیرد، استکبار جهانی را سردرگم می‌کند و او را از کامیابی در نقشه‌ها و طرحهای استعماری و مداخله‌گرانه بی‌بهره می‌سازد و ابتکار عمل را از او سلب می‌کند و به فضای اقدام برای مهندسی امت واحده روشنایی می‌بخشد. نظریه‌پردازی در تقریب از این بابت ضرورت دارد که فلسفه تقریب را روشن می‌سازد و پیروان مذاهب اسلامی را قانع می‌کند تا دست از تفرق بردارند و در مسیر اتحاد و انسجامی اسلام قدم گذارند. فعال شدن کرسی نظریه‌پردازی تقریب در دانشگاه مذاهب اسلامی، به منزله اسوه‌ای امیدآفرین مورد استقبال دانشگاههای جهان اسلام و متفکران مسلمان واقع می‌شود و باب گفتگوهای سازنده را بیش از پیش باز می‌کند و تز تاریخی استعمار یعنی «تفرقه بینداز و حکومت کن» را از کارایی می‌اندازد. از این رو پژوهش در فلسفه تقریب و انجام مطالعات آینده‌نگرانه و محاسبه علمی واقعیتها و حوادث پیش رو، از ارکان رسالت دانشگاه مذاهب اسلامی به شمار می‌آید و سرمایه‌گذاری در این وادی، به سود ایران اسلامی و همه ملل مسلمان است و به عنوان پشتوانه‌ای تئوریک، راه را برای اقدامهای اساسی، روشن و هموار می‌کند.

۳) رسالت آموزشی دانشگاه مذاهب اسلامی

همه دانشگاههای اسلامی، موظف به آموزش استدلالی معارف دینی، اعم از اصول فقه، فقه، حقوق، قرآن، حدیث، تاریخ اسلام، فلسفه، عرفان و کلام اسلامی می‌باشند. اما دانشگاه مذاهب اسلامی که دربر گیرنده معارف همه مذاهب اسلامی است و رسالت بین‌المللی ویژه‌ای در سطح جهان اسلام دارد، از جهاتی با سایر دانشگاههای دینی فرق می‌کند و وجه تمایز آن، پابندی این دانشگاه به راهبرد «آموزش فقه مقارن و علوم اسلامی به صورت تطبیقی» می‌باشد. دانشگاه از رهگذر این رویکرد، شناخت عامیانه جوانان مسلمان را تبدیل به شناخت عالمانه می‌کند و به دست هرکسی مشعلی از بصیرت می‌دهد، تا در ذیل سقف مرفوع قرآن و سنت، پیوندهای علمی و فقهی مسلمانان را به روشنی مشاهده کنند و به مشترکات دینی، اسباب اختلافهای فقهی و ابزار اتحاد اسلامی پی ببرند و آگاهانه به سمت ترسیم فقه جهانی اسلام حرکت کنند و جهان فراصنعتی معاصر را به مزایای زندگی در پرتو توحید آشنا سازند و زمینه را برای ایجاد حکومت جهانی واحد و ظهور مصلح کل حضرت قائم آل محمد(ص) فراهم نمایند. ان شاء الله